

Розділ VI. ТРИБУНА ВИКЛАДАЧА

УДК 351.761.3:378(477)

С.Ю. Гаверик

НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОМАНІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

У статті на підставі ґрунтовного аналізу ймовірних причин та джерел виникнення та поширення наркотиків в курсантському середовищі розкрито напрями профілактики проявам наркоманії в вищих навчальних закладах системи МВС України.

Ключові слова: наркотичні засоби, психотропні речовини, профілактика наркоманії, курсантське середовище, вищі навчальні заклади системи МВС, індивідуально-виховна робота.

В статье на основе фундаментального анализа вероятных причин и источников возникновения и распространения наркотиков в курсантской среде раскрыто направления профилактики проявлений наркомании в высших учебных заведениях системы МВД Украины.

Ключевые слова: наркотические средства, психотропные вещества, профилактика наркомании, курсантская среда, высшие учебные заведения системы МВД, индивидуально-воспитательная работа.

In the article on the base of the detailed analysis of some reasons and sources of appearing and increasing drugs among students the directions of prophylaxis of cases of using drugs in Higher Educational Establishments in the system of Ministry for Internal Affairs of Ukraine were detected.

Key words: drugs, psychotropic remedy, prophylaxis of using drugs, Higher Educational Establishments, system of Ministry for Internal Affairs, individual-educational work, students society.

Проблема стрімкого поширення наркотичних і психотропних речовин, як відзначив Президент України Віктор Янукович, набуває суттєвого

резонансу й має тенденції до зростання¹. Сьогодні кількість споживачів наркотиків сягає одного мільйона. При цьому небезпека суттєво зростає, якщо наркотики потраплятимуть до вищих навчальних закладів (далі ВНЗ), і зокрема ВНЗ системи МВС України, які мають певну специфіку навчання та служби й до яких ставляться вимоги щодо непорушної дисципліни офіцерів і курсантів, підвищеної їх відповідальності за результати своєї діяльності.

З метою недопущення серед особового складу фактів уживання наркотичних речовин та загальної протидії цьому негативному суспільному явищу у ВНЗ системи МВС України проводиться активна робота (анкетування курсантів, експрес-діагностики стану наркотичного сп'яніння за допомогою тест-систем, науково-практичні конференції², соціологічні³, кримінологічні⁴ та інші наукові дослідження⁵ тощо), результати якої систематично обговорюються як на зборах курсантських колективів, так і на радах ректорів різних регіонів України⁶.

Водночас, проблема наркотизму у ВНЗ системи МВС України залишається досить гострою⁷, про що свідчать конкретні факти порушення кримінальних справ за ст. 307 Кримінального кодексу України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів), фігурантами яких, на жаль, виступають курсанти. Подібні випадки викликають неабияке занепокоєння керівництва МВС України, зумовлюють необхідність докладного переосмислення ймовірних джерел поширення наркотичних речовин у курсантському середовищі, а також

¹ Див.: Президент України Віктор Янукович особисто представив керівному складу МВС України новопризначеного керівника відомства – міністра внутрішніх справ Анатолія Володимировича Могильова // Мліція України. – 2010. – № 3. – С. 1.

² Див., напр.: Берназ В.Д. Возможности использования наркоанализа для преодоления ложных показаний наркоманов // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеський юридичний інститут НУВС, 17 – 18 жовтня 2002 року). – С. 21 – 26 та ін.

³ Див.: Савицький О.В. Факторы и условия первого употребления наркотиков среди молодежи // Віктимологічні аспекти злочинності. – 2006. – С. 107 – 123.

⁴ Див.: Піщенко Г., Мінченко С. Кримінологічна характеристика наркоманії в Україні // Право України. – 2005. – № 9. – С. 63 – 66.

⁵ Див.: Романові Л., Ролік А. Приоритетные направления в профилактике распространения наркотиков // Уголовное право. – 2005. – № 4. – С. 104 – 106.

⁶ Див.: Чепельська Т. Наркотики – не для студентських лав // Моменти. – 2008. – № 6 (22): Додаток до газети "Іменем закону" (№ 26). – С. 14 – 15 та ін.

⁷ Довідна записка "Про стан дисципліни, законності, організації виховної роботи, дотримання антикорупційного законодавства та профілактики правопорушень серед особового складу ВНЗ МВС за 2009 рік" від 29.01.2010 р. (вх. ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка № 223 від 01.02.2010 р.). – С. 4; Листи ДОН МВС України "Про стан дисципліни і законності у ВНЗ МВС України" від 02.04.2010 р. та 14.04.2010 р. (вх. ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка № 849 від 03.04.2010 р.; № 963 від 16.04.2010 р.).

удосконалення профілактичної роботи серед особового складу ВНЗ у зазначеному напрямку.

У цьому контексті слід зауважити, що ця проблема перебуває під постійним контролем керівництва ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Поряд із систематичним проведенням заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню наркотиків у курсантському середовищі, було узагальнено ґрунтовний аналіз імовірних причин і джерел проникнення наркоманії до ВНЗ системи МВС України. Зокрема, такими причинами визначено:

- зниження рівня морально-етичної "загартованості" абітурієнтів, що вступають на навчання до освітньої установи МВС України. Так, серед курсантської молоді є чимало осіб, які в шкільні роки приєдналися до сучасної молодіжної культури з її лояльним, а нерідко й заохочувальним ставленням до вживання наркотичних і психотропних речовин, пропагандою нешкідливості наркотиків тощо. Після вступу до міліцейських навчальних закладів такі юнаки інколи не припиняють попередні зв'язки та стосунки й дуже повільно відмовляються від старих звичок¹;

- формалізм під час спеціальної перевірки кандидатів на навчання місцевими органами внутрішніх справ, поверховий і безвідповідальний підхід деяких службових осіб до вирішення питань прийняття на службу²;

- протекціонізм, використання "обхідних" шляхів батьками абітурієнтів та особами, які їм протегують, для зарахування кандидатів на навчання до учбових закладів системи МВС України (отримання не-об'єктивних характеристик за завищеною шкалою, вплив на медичні комісії, використання службових зв'язків тощо)³;

- відсутність належного контролю за поведінкою курсантів у поза-учбовий час, неформальними зв'язками, схильностями тощо;

- недостатній рівень системи цілеспрямованої роботи (і прорачунки в ній) з виявлення осіб групи ризику і тих, хто вже вживає наркотичні засоби та психотропні речовини. Зокрема, належним чином не врахову-

¹ Див.: Новаков О.С. Проблеми попередження девіантної поведінки та поширення наркоманії в курсантському середовищі // Соціально-гуманітарні фактори та умови формування майбутнього працівника ОВС як суб'єкта правоохоронної діяльності: Монографія / Авт. кол. С.В. Савченко, О.М. Литвинов, В.О. Шлапкаукас та ін.; За ред. проф. Е.В. Віленської та доц. О.М. Литвинова: МВС України, Луган. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України. - Луганськ: РВВ ЛАВС, 2005. - С. 105 - 106.

² Див.: Гіда О.Ф. Добір кадрів на службу в органи внутрішніх справ у контексті попередження можливої неправомірної поведінки // Бюлетень з обміну досвідом роботи: Науково-практичне видання. - 2001. - № 134. - С. 41.

³ Див.: Гіда О.Ф. Добір кадрів на службу в органи внутрішніх справ у контексті попередження можливої неправомірної поведінки // Бюлетень з обміну досвідом роботи: Науково-практичне видання. - 2001. - № 134. - С. 41 - 42.

ється те, що курсантські колективи є відносно закритими групами, члени яких мають приблизно однаковий вік, стать, погляди, інтереси, мрії тощо. Постійне і тісне спілкування молодих людей зі своїми однолітками в майже суто чоловічих колективах, висока психологічна залежність від групової думки стають факторами, що сприяють залученню до наркосередовища нових споживачів;

- прорахунки під час психофізичного і медичного обстеження курсантів¹;

- підвищену увагу організованої злочинності до курсантів ВНЗ системи МВС України, що зумовлена прагненням завербувати майбутніх фахівців ОВС для використання в протиправних цілях, у тому числі й для збуту серед них наркотиків;

- недоліки в роботі відповідних підрозділів ОВС, що безпосередньо здійснюють цілеспрямовану боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Зокрема, за опублікованою статистикою, понад 90% кримінальних справ не мають профілактичного змісту, оскільки не містять заходів щодо визначення джерел виникнення вилучених наркотичних засобів, а також установлення фактів втягнення громадян у наркозлочини²;

- певні недоліки навчально-виховного процесу безпосередньо в самому ВНЗ системи МВС України.

Ураховуючи кожне з імовірних джерел виникнення та поширення наркотиків у курсантському середовищі, можна запропонувати п'ять ключових напрямків профілактики:

1. Виявлення осіб, схильних до споживання наркотичних і психоактивних речовин, попередження правопорушень, пов'язаних із наркотиками.

Ефективна система виявлення осіб, схильних до вживання наркотичних засобів і психотропних речовин, є важливою ланкою всього комплексу заходів щодо профілактики наркоманії та пов'язаної з нею протиправної діяльності в курсантському середовищі. У її основу покладено знання керівництва факультетів, курсів, викладачів про основні ознаки вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, а також проявів захворювань, до яких призводить адиктивна поведінка. Також необхідно знати основні прояви хімічної залежності та параметри клінічної дії найбільш поширених наркотиків і токсикантів. До цих параметрів відно-

¹ Див.: *Погорєцький М.А., Волков Д.В.* Попередження незаконного обігу наркотиків у вищих навчальних закладах МВС та СБ України // *Оперативно-розшукова діяльність: проблеми та шляхи їх розв'язання*. Додаток до "Вісника ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка" № 3. У 2 ч. - 2009. - Ч. 2. - С. 21 - 30.

² Див.: *Бульба В.* Стан боротьби з незаконним обігом наркотиків в Україні // *Підприємство, господарство і право.* - 2004. - № 6. - С. 122.

сяться: тип сп'яніння (ейфорії) та ранні ознаки його виникнення; швидкість зростання толерантності (стійкості) до психоактивної речовини (швидкість формування залежності від неї), характеристики екстремальних станів, викликаних уживання речовини й залежністю від неї, а також основні медичні ускладнення.

Треба звертати особливу увагу на курсантів, які ініціюють розмови на теми дискотек, молодіжних неформальних "тусовок", які лояльно ставляться до молодіжних субкультур, таких як емо-киди, готи, які стимулюють себе різними "допінговими" препаратами, поширюють уявлення про нешкідливість так званих "легких" наркотиків тощо.

Не менше значення в згаданій системі має бути відведено виявленню ознак особистісно-характерологічних властивостей людини, що дозволяють визначати емоційно уразливих курсантів із підвищеною схильністю до адиктивної, залежної поведінки, з ознаками соціальної дезадаптації тощо. До таких ознак відносяться:

- замкнутість, сором'язливість, боязкість і нерішучість, відчуття несамодостатності, замаскована тривожність;

- надмірне прагнення до незалежності та самостійності, небажання бути під опікою старших (зокрема командирів і викладачів), бажання протиставити себе нормам, правилам, порядку, дисципліні, установленним вимогам, суспільству, закону тощо;

- емоційна вразливість, незагартованість стосовно життєвих труднощів, нервозність, невміння діяти в екстремальних або нестандартних ситуаціях тощо;

- наявність комплексу неповноцінності, особливо в поєднанні з бажанням бути визнаним і належати до референтної групи;

- відсутність почуття відповідальності перед собою, нездатність бути господарем свого слова;

- легковажність і поверховість у поглядах, нездатність до глибоких відчуттів і стійких міжособистісних стосунків;

- недостатня здатність мобілізуватися й докладати зусилля, обдумувати обставини, робити вибір, шаблонність способу життя, залежність від моди, реклами, псевдокультури.

Роботу з корекції особистої вразливості можуть проводити як психологи, психотерапевти й педагоги, так і начальники курсів, їх заступники, командири взводів та ін. Серед спеціальних підходів у психопрофілактичній роботі перевага повинна віддаватися методам психодіагностики, індивідуальним і груповим психологічним тренінгам, аудиторним дискусіям, ролевим іграм з використанням психодрами, самоаналізу, саморегуляції тощо.

Ця корекція має забезпечувати руйнування негативних моделей поведінки курсантів і передбачати досягнення інших важливих результатів, таких як:

- формування у курсантів мотивації до ведення здорового способу життя та навичок його збереження;
- розвиток здібностей стосовно досягнення особистого, сімейного і соціального благополуччя;
- підтримка духовних і етичних цінностей;
- відпрацювання моделей поведінки в ситуаціях, які провокують до вживання наркотиків;
- формування (виховання) здатності стійко долати труднощі життя, адекватно реагувати на неприємності тощо;
- виховання здатності дотримуватися порядку та дисципліни;
- формування здатності правильно виражати свої почуття й уміння керувати собою та власною поведінкою.

2. Проведення систематичного психофізіологічного і медичного обстеження кожного взводу з метою попередження або своєчасного реагування на будь-які спроби вживання наркотиків особовим складом ВНЗ.

Таке обстеження мають здійснювати працівники медико-санітарних частин ВНЗ системи МВС на виконання рішення наради від 30.01.2009 р. № 2258/ВР, указівки МВС України від 29.01.2009 р. № 42/100, а також відповідних рішень ректоратів університетів МВС*.

При цьому важливо попереджувати особовий склад ВНЗ про те, що ухилення від проходження відповідного медичного огляду є адміністративним правопорушенням¹ і може бути розцінене керівництвом як свідоме ігнорування вимог Кабінету Міністрів України, численних указівок Міністерства освіти та науки України, МВС України та керівництва університету щодо запобігання вживанню наркотичних та психотропних

* Наприклад, у ПДУВС ім. Е.О. Дідоренка такі рішення приймаються систематично (останнє - на засіданні ректорату університету 21.06.2010 р.). Усі заходи здійснюються в межах затвердженого Порядку дій співробітників університету та медичного огляду курсантів, які підозрюються у вживанні наркотичних та психотропних речовин, а також згідно із Планом заходів університету щодо запобігання та протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин серед особового складу ВНЗ на 2009-2010 навчальний рік.

1. Див.: Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] / Сайт законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=80731-10&text=%F3%F5%E8%EB%E5%ED%ED%FF>

2. Див.: Про затвердження Порядку проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами: Наказ МОЗ України / МВС України від 16 червня 1998 року № 158/417 [Електронний ресурс] / Сайт законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0482-98>.

речовин і спричиняє відповідальність² згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ аж до звільнення з органів внутрішніх справ.

Поряд із цим, доцільно систематично інформувати особовий склад ВНЗ про те, що курсанти, стосовно яких виникатимуть підозри у вживанні наркотичних засобів або психотропних речовин, будуть відразу направлені до медико-санітарних частин університетів у супроводженні офіцера, де лікар проводитиме огляд за встановленими схемами. Після проведення опитування та огляду здійснюється тестування таких курсантів з використанням імунохроматографічних експрес-тестів щодо визначення десяти різновидів наркотичних або психотропних речовин у сечі за допомогою тесту SNIPER™.

До речі, за минулий період поточного року працівниками медико-санітарної частини ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка було неодноразово проведено ретельні огляди всього перемінного складу щодо виявлення ознак уживання наркотичних речовин та отримання ін'єкцій немедичним шляхом. На виявлення наркотичної залежності проведено два обстеження курсантів у Луганському обласному наркологічному диспансері. У медико-санітарній частині університету, у тому числі за допомогою тест-системи, проведено діагностику 42 курсантів. В осіб, які були перевірені, фактів уживання наркотичних речовин не виявлено¹.

На наш погляд, означений підхід до психофізіологічного і медичного обстеження курсантів дозволяє досягати таких результатів, як:

- ефективна діагностика разового або епізодичного вживання наркотичних засобів і психотропних речовин;
- застосування до осіб, які допускають (раніше допускали) вживання наркотичних або психотропних речовин, заходів дисциплінарного, правового, виховного і медичного характеру;
- проведення інформаційно-пропагандистської та санітарно-освітньої роботи з попередження розповсюдження наркотичних і психотропних речовин у ВНЗ системи МВС України тощо.

3. Запобігання встановленню каналів надходження наркотичних засобів, психотропних речовин до освітньої установи.

Виявлення джерел і каналів імовірного проникнення наркотичних засобів до ВНЗ системи МВС України також є неодмінною складовою досліджуваної профілактики. У правовому контексті такі заходи спрямовані на виконання Концепції реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин і

¹ Довідка про стан роботи щодо профілактики правопорушень, забезпечення належного рівня дисципліни й законності серед осіб постійного та перемінного складу ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка від 04.06.2010 р. – С. 4.

прекурсорів на 2002 – 2010 роки (затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.01.2002 р. № 26-р) та Програми реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин і прекурсорів на 2002 – 2010 роки (затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.2003 р. № 877).

На наше переконання, успіх профілактичної роботи в цьому напрямку багато в чому залежить від налагодження ефективної співпраці керівництва ВНЗ системи МВС України зі службами внутрішньої безпеки та боротьби з незаконним обігом наркотиків. Як приклад, у листопаді 2008 року на оперативній нараді при ректорів ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка за участю представників ВВБ та УБНОН було розглянуто питання "Про заходи щодо попередження вживання наркотичних засобів і психотропних речовин курсантами, студентами й слухачами ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка та недопущення незаконного обігу наркотичних речовин і прекурсорів на території університету" (протокол № 2 від 24.11.2008 р.). За підсумками наради було прийнято рішення забезпечити координацію роботи підрозділів університету з підрозділами ВВБ у Луганській області СВБ ГУБОЗ МВС України та УБНОН УМВС України в Луганській області щодо виявлення осіб, причетних до розповсюдження наркотичних засобів і психотропних речовин, із числа курсантів, студентів, слухачів і працівників університету. Як наслідок, у ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка систематично інспекцією з особового складу відділу кадрового забезпечення спільно з працівниками ВВБ у Луганській області проводяться гласні й негласні перевірки стану дисципліни та внутрішнього порядку в курсантських гуртожитках, а також рейди з метою виявлення речей, що можуть бути віднесені до наркотичних засобів¹.

Крім цього, безпосередніми заходами, які мають проводитися в межах такої співпраці, є:

- визначення заходів щодо посилення контролю за особами з числа перемінного складу, які мають право на вільний вихід за територію університету;
- відвідування особового складу, що мешкає поза межами університету, та ведення обліку проведеної роботи в журналах установленого зразка;
- ужиття невідкладних заходів щодо підвищення ефективності індивідуально-виховної роботи з особовим складом, посилення її впливу на стан дисципліни, формування у курсантів високих професійних якостей тощо.

¹ Довідка про стан роботи щодо профілактики правопорушень, забезпечення належного рівня дисципліни й законності серед осіб постійного та перемінного складу ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка від 04.06.2010 р. – С. 4.

4. Використання наукового та навчально-методичного потенціалу провідних кафедр і науково-дослідних підрозділів ВНЗ системи МВС України.

Не менш важлива роль у проведенні профілактики наркоманії в курсантському середовищі має бути відведена професорсько-викладацькому складу кафедр та співробітникам науково-дослідних підрозділів ВНЗ системи МВС України. Їх функції в цьому напрямку можна розподілити на виховні, методичні, наукові та безпосередньо прикладні.

Зокрема, під час проведення лекцій, семінарів, індивідуальних консультацій та інших заходів навчально-виховної спрямованості співробітники означених підрозділів мають акцентувати увагу на загальних проблемах боротьби з наркоманією, у тому числі на її наслідках для людини, а також напрямках попередження її розповсюдження серед курсантів.

На методичному рівні мають розроблюватися відповідні рекомендації, спрямовані як на безпосереднє запобігання наркоманії в курсантському середовищі ВНЗ системи МВС України, так і на вирішення споріднених проблем поширення наркотичних засобів та психотропних речовин. Наприклад, співробітниками НДЛ з правових та організаційно-тактичних проблем ОРД ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка розроблено методичні рекомендації за темою: "Прийняття рішень у стані ризику про проведення оперативних закупівель заборонених до обігу предметів, товарів та речовин". Цю розробку за рішенням керівництва ГУ МВС України в Луганській області прийнято до впровадження в практику управлінь боротьби з незаконним обігом наркотиків та карного розшуку УМВС України в Луганській області, тиражовано й розіслано до всіх ОВС Луганської області для використання за призначенням (лист УМВС України в Луганській області від 25.12.2008 р. № 2500).

Наукові проблеми досліджуваної профілактики мають визначатись одним з пріоритетних предметів сучасних наукових досліджень, у тому числі й дисертаційних, а також становити предмет обговорення серед відповідних фахівців під час проведення у ВНЗ системи МВС України науково-практичних конференцій та семінарів. У цьому контексті можна відзначити роботу постійно діючого при ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка семінару "Методологічні проблеми теорії і практики оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах", у межах якого розглядані питання обговорюються систематично. Відповідні наукові розробки опубліковано в спеціальних випусках "Вісника ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка".

Водночас у поточному році науковці НДЛ з правових та організаційно-тактичних проблем ОРД ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка згідно з планом НД і ДКР МВС України на 2010 рік (на замовлення УМВС України в Миколаївській області) здійснюють активну дослідницьку ро-

боту за темою "Документування злочинної діяльності організованих злочинних наркоугруповань (оперативно-розшуковий аспект)". У межах цієї роботи на підставі доручення Міністра внутрішніх справ України генерал-майора міліції А.В. Могильова від 19.05.2010 р. щодо опрацювання ініційованого Головним слідчим управлінням питання про декриміналізацію статті 309 Кримінального кодексу України "Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту" спільно з науковцями ДНДІ МВС України проведено експрес-дослідження, за результатами якого підготовлено низку науково обґрунтованих рекомендацій та пропозицій (вих. ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка № 1571 від 09.06.2010 р.).

У прикладному контексті профілактичні заходи, на наш погляд, виявляються в налагодженні ефективного співробітництва професорсько-викладацького складу університетів з фахівцями практичних підрозділів ОВС, які мають досвід протидії поширенню наркотиків в Україні. Таких працівників доцільно систематично та цілеспрямовано запрошувати для участі в проведенні семінарських і практичних занять за відповідними дисциплінами спеціалізованих кафедр, таких як, наприклад, кафедра оперативно-розшукової діяльності, кафедра організації розслідування злочинів тощо.

До цього ж не менш важлива роль має бути відведена означеним фахівцям у проведенні інструктажів курсантів, які щороку направляються на стажування до практичних органів ОВС. Під час інструктажів треба нагадувати курсантам про жорсткі вимоги Дисциплінарного статуту ОВС України, Кодексу честі та Етичного кодексу працівника ОВС, керівництва МВС України та ін. щодо недопущення вчинення з їх боку будь-яких протиправних дій, а також щодо попередження надзвичайних подій, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів. Додатково слід доводити необхідність провадження правосвітньої роботи серед молоді щодо недопущення немедичного вживання наркотиків у повсякденному житті.

5. Розроблення та проведення інших превентивних заходів щодо протидії розповсюдженню та вживанню наркотичних засобів і психотропних речовин у вищих навчальних закладах системи МВС, передбачених рішенням наради при заступникові міністра внутрішніх справ України від 30.01.2009 р., а також інших наказів, розпоряджень, указівок¹, методичних документів МВС України з питань профілактики наркоманії.

До таких заходів, на нашу думку, можна віднести:

¹ Див.: Указівка МВС України від 29.01.2009 р. № 42/100 та ін.

- продовження практики закладання до планів науково-дослідних робіт ВНЗ системи МВС України проведення наукових досліджень з проблем протидії поширення наркоманії у курсантському середовищі;

- забезпечення подальшого систематичного та ґрунтовного вивчення керівниками структурних підрозділів університету наказів, розпоряджень, указівок, методичних документів МВС України з питань профілактики наркоманії;

- включення до системи службової підготовки постійного складу університету вивчення таких тем, як, наприклад, "Профілактика наркоманії в умовах вищого навчального закладу системи МВС", "Методи виявлення осіб з ознаками вживання наркотичних і психотропних речовин";

- залучення до проведення інформаційної, виховної роботи щодо профілактики наркоманії серед постійного та перемінного складу ВНЗ фахівців обласних наркологічних диспансерів;

- доведення до відома курсантів першого курсу під час проведення навчально-тренувальних зборів вимог керівництва МВС України щодо недопущення немедичного вживання наркотичних засобів, психотропних речовин особовим складом ОВС та особистої відповідальності за певні дії в цьому напрямку;

- проведення інструктажів з особами з числа перемінного складу про недопущення придбання, вживання та розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (особливо при вибутті на канікули, у відпустки, у добові звільнення тощо);

- оновлення методичних рекомендацій для командного та професорсько-викладацького складу щодо організації роботи з профілактики наркоманії у ВНЗ системи МВС України.

Особливу увагу слід приділяти організації інформаційного пресингу в рамках освітньої установи на ситуацію у сфері незаконного розповсюдження і споживання наркотичних засобів і психотропних речовин, а також розповсюдженню правових і медичних знань з розгляданого питання серед курсантів і слухачів освітніх установ МВС України. У цьому контексті слід зауважити, що співробітники ЦПП спільно з центром зв'язків з громадськістю ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка розмістили у відомчих друкованих виданнях інформацію психопрофілактичного спрямування. Так, у журналі "Міліція України" опубліковано статтю "Новий проректор - нові завдання, плани та ідеї", у якій, зокрема, висвітлюються напрямки діяльності щодо здійснення психопрофілактичних заходів в університеті. Крім того, на сторінках веб-порталу університету, а також на сайті ДОН МВС України розміщено статті: "Наркотики - нова чума XXI століття", "24 травня - день пам'яті жертв СНІДу", "Наркоманія змінює соціальний

портрет"¹, "Популярно про наркоманію", "Як жити сьогодні, щоб побачити завтра" та ін. Подібну інформацію треба постійно оновлювати та доводити до перемінного та постійного складів ВНЗ системи МВС України шляхом розміщення на стендах "Санпросвіткутків".

Підбиваючи підсумки викладеним у роботі міркуванням, зауважимо, що здійснення визначених напрямків профілактики наркоманії у ВНЗ системи МВС України напевно чи вирішить усі проблеми, пов'язані з розповсюдженням наркотичних засобів у курсантському середовищі. Водночас сподіваємося, що сукупність означених заходів сприятиме забезпеченню глибокого та всебічного персоналізованого вивчення кожного курсанта (його найближчого оточення, способу життя, а також відповідних особистісних моральних, інтелектуальних, вольових і ділових якостей), поповненню лав правоохоронців високопрофесійними фахівцями, очищенню органів внутрішніх справ від осіб, які своїми вчинками завдають шкоди авторитету ОВС, тощо.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2010 р.

УДК 343.385:004.65

А.В. Іщенко
І.П. Красюк

**НОВИЙ КРОК УДОСКОНАЛЕННЯ ЗНАТЬ
З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗСЛІДУВАННЯ¹**

Досягнення теорії сучасної криміналістики важко переоцінити. Практично у всіх її розділах і більшості окремих учень існують фундаментальні теоретичні напрацювання, визначені системи, напрями їх вдосконалення, сформований термінологічний апарат і основні поняття. В той же час, не зважаючи на достатньо високий рівень розвитку теорії сучасної криміналістики, слід відмітити, що деяким її ученням тривалий час не приділялося достатньої уваги, і, як наслідок, їх теоретична база не відповідає сучасним вимогам. Одним із таких є учення, в якому розглядаються проблеми використання в розслідуванні обліково-реєстраційних даних. На що свого часу вказував Р.С. Белкін, і вже в 2006 році констатували А.А. Беляков і Р.А. Усманов.

Для наочності в роботі представлена порівняльна таблиця, з якої видно, що за період з 1990 по 2009 роки в Російській Федерації за даною

¹ Рецензія на монографію "Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування", підготовлену начальником кафедри криміналістики Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.А. Дідоренка, кандидатом юридичних наук, доцентом Бірюковим Валерієм Васильовичем